

Slavko Kulić*

UDK 338:338.97 (497.5)

Izlaganje na znanstvenom skupu

DRUŠTVENI OBZOR HRVATSKOGA GOSPODARSTVA¹

*Metafizički pristup proizvodnji života u prošlosti
i budućnosti*

U radu je sadržano ozbiljno upozorenje da beskonceptijsko stanje u kretanju vodi hrvatsko gospodarstvo prema desupstancijalizaciji umjesto kapitalizacije. Gospodarstvo se iscrpljuje, slabi na račun interesa međunarodnog okruženja, jer počiva na tuđoj moći, na "dužničko-vjerovničkom odnosu", iz kojeg kao da ne zna izići ili ne želi. Autor zaključuje da se Hrvatska mora oduprijeti redukciji života u svom prirodnom kao proizvodnom prostoru.

Uvodni dio

Uspravljanje hrvatskoga naroda kao subjekta kulture i civilizacije - od stoljeća 7. do zaključno 20. stoljeća - traži da se opstanka radi, suoči sa činjenicom da priroda postojanja, istina o sebi i znanje o sebi, govore da se uvijek ponovo oslanjao na tuđu moć. Moć poriva za opstankom iz sebe, iz proizvodne orijentacije nije bila dovoljna da se uspravi u subjekt civilizacije (društva i države) iz sebe, iz svoje vlastite moći za svoju opstojnost. Njegovo je gospodarstvo uvijek bilo u vlasništvu nekih stranih gospodara kroz dužničko vjerovničke odnose. To je bila posljedica psihologije pomoći, najamnine psihologije, najamnine ekonomije i najamnine politike, ili naroda ili njegovih vođa, koji su prizivali tuđu moć - gospodara, ekonomiju nasilja i biocidne tehnologije.²

---

* S. Kulić, znanstveni savjetnik Ekonomskog instituta, Zagreb. Članak primljen u uredništvu: 02. 07. 2001.

¹ Rad je pripremljen i verificiran za znanstveni skup HAZU "Hrvatska gospodarska kriza i pravci zaokreta iz recesije u ekonomski razvoj", Zagreb, 31. svibnja 2001.

² U stoljeću 7. Bizant i Franačko carstvo. Za Branimira i Zvonimira pokušaj ujedinjenja ali ništa. Od 102. godine Pacta Conventa s Mađarima i Srednjoistočnom Europom. Godine 1527. s

Svršetak 20. stoljeća donio je razlaz, kao izlaz iz Jugoslavije, na razoran način: privatni rat, privatna država i privatno prisvajanje društvenog bogatstva, imovine, financijskog kapitala itd. Na izlazu iz razlaza s Jugoslavijom dočekali su nas EU i Pakt o stabilnosti, kao neki novi gospodar, kao neko potrebno ograničenje slobode i suverenosti, kao potreban izlaz - uključivanje kao cilj. Uvijek neke jače silnice kao ovozemaljska zapovijed - opstanka radi po drugom, zbog drugoga, uvijek s nekom drugom dinamikom destupstancijalizacije i iscrpljivanja stvarnosti, uvijek s nekim novim valom razognjištavanja, uvijek neka robovska, umjesto proizvodne orijentacije. Nikada kao u 20. stoljeću nismo dublje zapali u trogeneracijski sindrom - stanje koje ukazuje da nam djeca ne znaju napraviti alat svojih djedova. Postindustrijske tehnologije nisu im dostupne, pa se postavlja pitanje čime će proizvoditi svoj život i mirovine svojih roditelja? Hrvatska gospodarska povijest otkriva nekoliko prevrata u vlasničkim odnosima. Godine 1946. većina je razvlastila manjinu bez naknade. Godine 1991. manjina je razvlastila većinu bez naknade. Uvijek je promjena vlasnika u gospodarstvu obznanjivala novog gospodara s naslova političkog prevrata. Hrvatska je gospodarska povijest 20. stoljeća uvijek mijenjala gospodare. Najamnici su bili uvijek isti. Gospodarstvo je uvijek stvaralo destupstancijalizaciju, a ne kapitalizaciju, kako su joj obećavali gospodari. Prirodno je bogatstvo odlazilo u svijet, ali i društveni proizvod ispod cijene koštanja rada i materijala (izvoz) kroz neekvivalentne razmjenske odnose. Usprkos tisućama napisanih studija o izvozu i uvozu o tome nije bilo kritičkog mišljenja kao važnog saznanja o sebi prema sebi.

Beskonceptijsko stanje u kretanju, novi val razognjištavanja i zaduživanja u inozemstvu na svršetku 20. stoljeća.

U zrcalu 20. stoljeća ogleda se (početak, sredina i svršetak) iseljavanje, razognjištavanje, nezaposlenost, ali i novo zaduživanje naroda u inozemstvu, a za potrebe projekta vladanja vođa podaničkog mentaliteta u ulozi vladara. Ono što se događalo, nije sve i zapisano. Hrvatska nema svoj engram - trag materijalnog kretanja, nema činjenice o sebi o svom ponašanju. Osim konstante - desupstancijalizacije hrvatske gospodarske stvarnosti koja je zakonito proizlazila iz proaktivnog ponašanja vođa društva i države, jer nikada nisu ni pokušali društvo i državu ustrojiti na reaktivnom ponašanju, na moći iz sebe, na proizvodnoj umjesto na robovskoj orijentaciji. Zato

---

Bečom u Srednjozapadnu Europu, ali i s Turcima u Bliski Istok, pa s Venecijom u Sredozemlje. U 20. stoljeću 1918. i 1945. u Jugoslaviju, Balkan, a svršetak 20. stoljeća - Pakt o stabilnosti. Ostao je mit o prokletstvu Hrvata, koje je Zvonimir izrekao "da nikad više ne bude svoj na svom", od tada se hrvatski narod smatra prokletim i mora trpiti u paklu, jer se prokleti ne mogu kajati. Narod mora biti povijesno samokritičan, jer je to oblik oslobođanja od vlastitih slabosti koje se prosuđuju na vlastitom engramu - tragu materijalnog ponašanja u načinu proizvodnje života.

su narod ovoga prostora i način njegova života bili i ostali u krizi zbog nedostatka moći, kao biće nedostatka iz sebe, pa su uvijek bili u dugu, na koljenima, u neslobodi, jer su htjeli živjeti na tuđoj moći, umjesto na moći iz sebe, kao da se htjelo živjeti linijom manjeg otpora. Hrvatska je gospodarska povijest 20. stoljeća po prirodi postojanja i nastojanja naroda - povijest najamnika, a ne gospodara. Vođe robovske orijentacije i psihologije kao da su sudbina naroda ovoga prostora, vođe zarobljenog proaktivnog uma (IQ) ili defektivnog mentalnog sklopa naroda (EQ). Nikada se nije došlo s naslova subjekta kulture, do toga da se komunicira s naslova (SQ). O tome govori Hrvatska gospodarska povijest 20. stoljeća, posebno svršetak 20. stoljeća, kada su narod ovlaštene vođe razvlastili od svih mogućnosti da opstane, da bude zaposlen, pa makar i u najamnom odnosu sa strancima. Na svu složenost stvarnosti, pa i na mogućnost preuranjene složenosti ukazuju 1.1000.000 umirovljenika, 400.000 nezaposlenih radno sposobnih ljudi i 130.000 iseljenih intelektualaca sa 24 milijarde inozemnoga duga do godine 2014. i s nikad saznatim unutarnjim dugom.

Napuštanje proizvodnotehnološke orijentacije društva godine 1991. i dovođenje društva u beskonceptijsko stanje s trgovačkom orijentacijom, predajom tržišta strancima, prodajom saniranih poslovnih banaka Italiji, Njemačkoj i Austriji, predaja štednih uloga građana s bankama koje su jeftino prodane (38 milijardi kuna), s povratom oduzete imovine u Drugom svjetskom ratu iz supstance, tj. rasprodaje javnih poduzeća itd. - čine složenima, ne samo stvarnost, u gospodarstvu već i u društvu. Krizno - poželjno stanje novog živoga organizma - dovelo je život u prostoru, u kojem jesmo do autizma, stanja iz kojeg živi organizam ne može proizvesti moć kretanja iz sebe, pa traži da se kreće i dalje po tuđoj moći i po tuđoj volji.

Hrvatska gospodarska povijest 20. stoljeća nema svoj ENGRAM - zapis o boli, o pragu bola, kao da uživamo u psihologiji pomoći, u najamnoj psihologiji, najamnoj ekonomiji i u najamnoj politici, u neslobodi stvaranja i načina proizvodnje života iz sebe. Nema ENGRAMA o ozljedama života, ni u fizičkom, ni u mentalnom smislu, ali ni srama. Nema artikulacije boli, iako je sve jača posebno za naraštaje koji dolaze, za izvjesnost naroda koja je sve siromašnija i s nadanjem koje je sve oskudnije. Je li um (IQ) naroda destruktivan ili um njegovih vođa prema sebi - pitanje je koje traži odgovor iz samosvijesti naroda ovoga prostora (znanost). To se mora osvijestiti opstanka radi u slobodi stvaranja u smislu koncepcije razvitka života u prostoru Republike Hrvatske, to više zato, što svi oblici života u prostoru u kojem jesmo, postoje na sve nižoj razini. Nemamo bilance, ni o patnji, ni o boli, a ni o dugu inozemstvu, jer se sve skriva od javnosti i naroda. Svršetak 20. stoljeća hrvatsko gospodarstvo i društvo označuje s više od 24. milijarde USD inozemnoga duga do godine 2014., a kulturne i materijalne proizvodnje nema ni na umu. Izvoza društvenog proizvoda nema, jer nema društvene proizvodnje. Otkuda i iz čega platiti inozemni dug? To pitanje postavlja stvarnost na svršetku 20. stoljeća. Zna se da dužan čovjek i dužan narod nema pravo rasprave o slobodi i demokraciji. Usprkos

upozorenjima iz znanosti, politička arogancija vođa nikada nije bila tako otvorena kao na svršetku 20. stoljeća s političkom ignorancijom istine o stanju u hrvatskome gospodarstvu i društvu koje se drži u beskonceptijskom stanju u kretanju. To ide tako daleko i duboko, kao da narod ne pripada inteligentnim bićima, već stvorenjima koja nisu motivirana da opstanu iz sebe, iz moći iz sebe, iz proizvodne orijentacije, već po drugome, po tuđoj moći, po robovskoj orijentaciji (po Rusiji, po Americi po Europskoj uniji) itd.

Zarobljenost uma, otpis principa moralnosti i podređenost principu profita

Narod ovoga prostora kao da je zarobljen umom nasilja, koncepcijom nasilja, ekonomijom nasilja, za koju ima edukaciju za robovsku orijentaciju. To se vidi iz strahopoštovanja političkih vođa prema centrima vanjske moći, kao da je problem i rješenje za naš opstanak u drugome, a ne u nama. Problem ovoga društva i gospodarstva nije u drugome, on je u nama samima. Nešto je duboko poremećeno u našem umu i u mentalnom sklopu (IQ, EQ), bilo kod vođa naroda ovoga prostora ili u samome narodu, kao da drugčije ne znamo, kao da drugčije ne želimo, kao da drugčije ne možemo, kao da smo aberirani narod koji se ne želi suočiti sa stvarnošću, s načinom svoga bitka, zbog gubitka veze sa stvarnošću i neznanja prema opstanku u budućnosti. Prihvatanje represije vanjskih impulsa govori o regresiji koja nas drži zarobljenima preko proaktivnog uma i ponašanja. Aberirana stvarnost (samo-zabrana upotrebe vlastitih razvojnih potencijala) ne smije se prihvatiti kao način prirode postojanja. U pitanju su moralni odnos prema sebi, opstanka radi iz sebe, i razboritost uma prema tako iracionalnom načinu života, prema postojanju pogrešnog naroda ili pogrešno izabраниh ili samoodabranih, samoizabranih i samopostavljenih vođa u državi i društvu.

Hrvatska gospodarska povijest 20. stoljeća pokazuju, zrcali stalnim procesom desupstancijalizacije stvarnosti, ljudskih i materijalnih resursa, najamnom psihologijom, najamnom ekonomijom i najamnom politikom. Hrvatska gospodarska povijest 20. stoljeća izraz je najamne politike u stvarnosti. Život na dug pojedinca i društva proizvodi i drži život u pokornosti, u stalnoj oskudnosti, u stalnoj krizi, u stabilnoj krizi na sve nižoj razini života.

Hrvatska su država i društvo godine 1991. rođeni dužni, žive na dug, ali neka ne umru dužni. Hrvatska je u zoni sumraka, u zoni kapitalne insolventnosti na svršetku 20. stoljeća, na početku života, jer su inozemni dugovi (glavnica i kamate) postali veći od vrijednosti kapitala u tzv. hrvatskome gospodarstvu (po burzovnoj ili tržišnoj cijeni), koje je sve manje u vlasništvu hrvatskoga naroda kao subjekta kulture i civilizacije. Procijenjena je vrijednost kapitala hrvatskoga gospodarstva godine 1993. iznosila 265 milijardi kuna, a godine 1998. bila je 165. milijardi (Eko-

nomski institut, Zagreb), a tržišna vrijednost/burzovna vrijednost istoga manja od visine inozemnoga duga na svršetku 20. stoljeća (24 milijarde USD glavnica+kamate). Privatizacija javnih poduzeća traži koncepciju opstanka i razvitka života s konsenzusom u Hrvatskome Saboru, svih političkih stranaka s jasnim opredjeljenjem o prakticiranju: (a) individualnog tipa kapitalizma (američki koncept), (b) kolektivnog tipa kapitalizma (europski koncept).

Jedno i drugo opredjeljenje traži da se koncepcija zasniva na proizvodno tehnološkoj i izvoznoj orijentaciji. Opstanak u robovskoj orijentaciji nema smisla, tj. na proaktivnom konceptu opstanka života. Prijeti nam sudbina naroda koji je nastanjivan u ovome prostoru prije nas tu gdje smo mi danas. Sudbina je Ilira završila nestankom naroda, jer nikada unutar sebe nije bio u potrebnoj mjeri povezan, ni jezikom i kulturom, ni politikom, ni ekonomijom, ni pravom, ni obranom itd. Postojao je do nestajanja u zarobljenom bitku Grčkog i Rimskog carstva, zbog podaničkog mentaliteta koji je služio vojnim i civilnim interesima centara moći.

Pouka za hrvatski narod jest tražiti otpor protiv psihologije pomoći, protiv najamne psihologije, najamne ekonomije, i najamne politike. O tome mu je potreban konsenzus svih političkih stranaka u Hrvatskome saboru kao izbor puta, koncepcije razvitka života u ovome, nama pripadajućem, prirodnom kao proizvodnom prostoru iz sebe, iz samoodređenja sebe za prema svijetu takvome kakav jeste.

Kvaliteta ovoga prirodnoga prostora u kojem jesmo (vegetacijski, klimatski i pedološki) traži da saznamo vlastite mogućnosti iz vlastite ljudske i materijalne stvarnosti, da ostvarimo potrebnu razinu opće spojne svijesti o sebi i svijetu, pojam o vremenu i pojam o prostoru u kojem jesmo.

Taj kvantni skok u našoj svijesti, eksploziju svijesti i bljesak spoznaje kao samosvijest moramo ostvariti, da bismo opstali u potrebnom stupnju slobode kao subjekt kulture i civilizacije. Umjesto koncepcije vladanja ovim prostorom, potrebna nam je koncepcija razvitka života u ovome prostoru. Svijet će nas vrednovati prema onome što ćemo svijetu pridonositi, a ne prema onome što ćemo od svijeta ubuduće prositi. Parametrizacija i trajektorizacija pozicioniranja Hrvatske kao srednjoeuropske i mediteranske zemlje, društva i države, poželjna je pozicija, pozicija par excellence, ako je koncepcijski osmišljena.

Zato narod ovoga prostora ima znanost i znanstvenika kao samosvijest naroda da javno ospori sve one koji guraju i vode narod u nesreću (u neslobodu) ili da spriječi sam narod, ako on sam zbog neznanja srlja u nesreću. Znanstvenici najamnici to nisu činili i ne žele činiti. Znanost je najamništva uvijek bila u funkciji centara moći, u ulozi podanika, a ne slobode naroda.

Integralni (cjelovit) pristup koncepciji, strategiji i socijalnom sustavu razvitka Republike Hrvatske za početak XXI. stoljeća (2000./2004.; 2004.-2008.;) 2008.-2014. godini

Koncepcija rekonstitucije hrvatskoga društva i države traži odgovor na pitanje: gdje smo u smislu početnih uvjeta u društvu i gospodarstvu i kamo idemo (srednjo-europska i mediteranska orijentacija)? Globalna koncepcija razvitka, određuje globalnu strategiju, a jedno i drugo određuju makroorganizaciju društva - Ustav RH, kao vrijednosno socijalni akt, a ne samo kao vrijednosnopolitički akt. Vlast u RH nije još konstituirana - ni u smislu polupredsjedničkog, niti u smislu kancelarskog, ni u smislu parlamentarnog sustava odlučivanja. Nazire se konstituiranje kancelarskog sustava odlučivanja, jer je izvršna vlast, - Vlada RH, premijer kao kancelar - ojačana s naslova potpore nekolicine članova Hrvatskoga sabora. Potpora iz Hrvatskoga sabora jača je prema kancelarskom sustavu odlučivanja što destruiira i dezavuiru ulogu Predsjednika države. Napuštena je autoritarna država, a stvara se autokratska, umjesto parlamentarne.

Osmišljavanje koncepcije, strategije i sustava razvitka života u RH za početak XXI. stoljeća traži cjelovitiju misao o novom živom subjektu međunarodnih odnosa, u svijetu interesa i u svijetu država, od koncepcije prostornog i prometnog uređenja RH do koncepcije proizvodnotehnološkog, kulturnog i materijalnog razvitka s koncepcijom energetike i obrazovanja u RH, bez čega nema poželjnog utroška energije uma i energije iz prirode, bez čega nema uspješne poljoprivredne industrijske i kulturne proizvodnje, tj. načina proizvodnje života, načina podmirivanja potreba živoga svijeta. To traži visok stupanj koherencije svijesti u Hrvatskoj kao multikulturalnom društvu. Integralni cilj svih podciljeva koncepcije razvitka života u prirodnom kao proizvodnom prostoru Hrvatske jest postati i opstati kao subjekt kulture i civilizacije, društvo i država, u smislu partnerskih i ekvivalentnijih razmjenskih odnosa sa svijetom interesa i sa svijetom država. Koncepcija razvitka života u RH bitno se razlikuje od koncepcije vladanja s RH. Zato nam je reaktivan pristup pozicioniranja RH u međunarodne integracije, ispravniji od produktivnog, koji se preferira.

Horizont promišljanja i brige za takav cilj traži potpuniju predodžbu o svijetu u našoj svijesti (na činjenicama i dublje od toga) za potrebe samosvijesti naše stvarnosti. Dubina horizonta može se objektivno kretati do 2014 (dubina zaduženosti RH u inozemstvu jest 11 milijardi USD, glavnica + kamate ili oko 24 mlrd. USD duga, stvarni teret obveza RH do godine 2014.). Zašto takva anticipacija budućnosti RH? Zato što je ona znanstveno utemeljena. Zato što su takva predviđanja utemeljena na činjenicama o dugu RH prema svijetu na istinitosti kao vrijednosti: (1) Prva faza 2000.-2004. (2) Druga faza 2004.-2008. (3) Treća faza 2008.-2014. godini.³

³ Izrada i osmišljavanje koncepcije stvar je Hrvatskoga sabora, saborskih odbora. To je osnovni dokument opstojnosti društva i države kao civilizacijskog subjekta koji su usvojili konsenzusom sve političke stranke u Hrvatskome saboru.

Zbog naše unutarnje situacije⁴ i međunarodne orijentacije to bi mogao biti horizont osmišljavanja koncepcije, strategije razvitka s promjenama u Ustavu RH⁵, ako za to postoji potreba imajući u vidu već prihvaćene vanjske uvjete neoliberalne koncepcije i sustava UN, IMF-IBRD, WTO, NATO. Diktat IMF prema Vladi RH, traži da Vlada RH forsira brze promjene u stvarnosti, bez obzira na sagledanje kulturnih i materijalnih posljedica za Republiku Hrvatsku kao subjekt kulture i civilizacije.

Beskonceptijsko stanje u kretanju traži koncepciju razvitka života u prostoru RH, jer svi oblici života imaju tendenciju umiranja (biljni i životinjski svijet, kao pretpostavka rasta i razvitka ljudskog svijeta), nestajanja kvalitativno i kvantitativno. Opstanak i razvitak života u smislu biorazličitosti osnovni je cilj društva i države. Za to se traže optimalni oblici organizacije i države. Otvoreno društvo i sustav socijalnih odnosa s tržišnom orijentacijom u kretanju kapitala, rada, roba i usluga poželjan je oblik organizacije i za nas. Prihvaćanje proaktivne orijentacije, proliferacije političkog, gospodarskog, pravnog, socijalnog i vojnog prava jačega, osporava potrebu za reaktivnom-ispravnom orijentacijom RH kao subjektom kulture i civilizacije i za njezinim pozicioniranjem (smještajem) u trajektoriju i parametrijaciju Hrvatske kao srednjoeuropske i mediteranske države.

U osnovi koncepcije razvitka života u prostoru RH mora stajati jasna proizvodna tehnološka i izvozna orijentacija RH, umjesto dosad nametnute trgovačke orijentacije društva i države, posljedice čega su evidentne i tragične za ovo društvo. Zaključno, problemi kapitalizacije povijesnoga prostora RH traže transparentnost kapital - odnosa prema RH i od RH prema svijetu. Budućnost RH na kapital - odnosu traži egzaktnost znanja o tom socijalnom odnosu, posebno o ekonomiji kapitala, jer smo napustili ekonomiju rada. Svijet nam i dalje ostaje mogućnost i ograničenje u razvijanju života, društva i države. Problem ostvarivanja kapital-odnosa zadatak je svakog pojedinca, pravo i obveza svih društvenih i državnih institucija, a ne samo poduzetnika, menadžera i radnika, na tržištu, prema tržišnim odnosima i uvjetima kao važnom segmentu socijalnih odnosa (socijalneodarvinizam i neoliberalni biomodell opstajanja). Osnovni elementi globalne koncepcije i strategije razvitka RH do godine 2014. jesu:

---

⁴ Osmišljavanje uvjeta za ostvarenje te i tako usvojene koncepcije jest strategija razvitka. Ona se ne piše. Ona je živa, stroga i skrivena disciplina kao proces ostvarivanja usvojenog dokumenta o koncepciji razvitka RH. Provođenje strategije, zadatak je Vlade RH, ali i predsjednika Države, jer ona osigurava stvarne pretpostavke. Ljudske i materijalne uvjete u ostvarivanju razvojnih ciljeva i funkcioniranja ustavnog uređenja, sustava socijalnih odnosa kao kriterija i sredstava ponašanja svih subjekata društva.

⁵ U skladu s koncepcijom i strategijom može se ići u smjeru ustavnih promjena. To je stvar Hrvatskoga sabora i njegovih odbora za pojedina područja socijalnog i gospodarskog života.

(1) Konceptija, strategija i sustav političkih odnosa RH kao multikulturnog društva, kao nacionalne države i građanskog pravnoga društva, višestranačka s parlamentarnim sustavom odlučivanja i građanskopravnog društva traži konsistentnost ciljeva, onoga čemu društvo teži u smislu društveno odabranih ciljeva i s konsenzusom usvojenim u Hrvatskome saboru. Naglasak je na uspostavi parlamentarne demokracije, na promjeni polupredsjedničkog u parlamentarni sustav odlučivanja, u kojoj je jasan odnos između nacionaliteta i internacionaliteta, na afirmaciji promjena državnoga u javno i u privatno vlasništvo, i u afirmaciji tržišnih odnosa u svrhu kapitalizacije razvojnih potencijala, ljudskih, energetskih i materijalnih. To traži višu razinu svijesti radi prevladavanja, tj. traži dedogmatizaciju nacionalne države i shvaćanja suverenosti RH na dosadašnji način.

U ovom dijelu mora biti jasna i decentralizacija političke vlasti u smislu većeg značenja i važenja Županijskog ustroja s manjim brojem županija s afirmacijom lokalne uprave i samouprave. Veća je autonomija regija i županije potrebno, jer je to razina na kojoj započinje proces materijalizacije koncepcije, strategije i ustavne organizacije RH. Ukidanje županijskog doma u Hrvatskome saboru vodi prema autokratskoj državi u kojoj vlast ima politička oligarhija koja održava svoju vlast stalnim procesuiranjem promjena političkog sustava u smislu preraspodjele nacionalnog bogatstva, u smislu ksenofontove strategije (trgovačka država).

(2) Konceptija, strategija i sustav gospodarskih odnosa u RH i sa svijetom. Taj element u razvojnoj koncepciji traži da se društvo odredi za tip kapitalizma u RH prije nego što pođemo dalje u procesu privatizacije i restrukturiranja gospodarstva u RH. Tu i takvu odluku mora donijeti Hrvatski sabor - konsenzusom svih političkih stranaka u Hrvatskome saboru u smislu prakticiranja: orijentacije, bez čega nema ostvarivanja političkih ciljeva. To isto tako traži da se društvo i država odluče u Hrvatskome saboru, konsenzusom ostvarujemo li proces materijalizacije ciljeva kroz odnose: (a) Individualnog tipa kapitalizma (angloamerički tip) (b) Kolektivnog tipa kapitalizma (europski tip, rajnski tip, dioničarski tip, jer nam je bliži od individualnog tipa). Tim društvenim opredjeljenjem i određenjem društvenoga puta kretanja smisao dobiva i politička opozicija u Hrvatskome saboru, jer ona zapravo mora čuvati društveno odabrani put kretanja u skladu sa društveno odabranim ciljevima. Bez toga opozicijske političke stranke u Hrvatskome saboru imaju i dalje funkciju destrukcije efikasnog društvenog odlučivanja. Poništenje pretvorbe i privatizacije (20%) nije smisleno. Možda bi to bila revizija spornih poduzeća u pretvorbi i privatizaciji. Brzu privatizaciju prvih poduzeća uvjetovao je IMF, bob stazom vjerovničko-dužničkih odnosa koja uvjetuje potporu Vladi RH u otplati dugova - ako ne glavnice, a onda uredno plaćanje kamata na inozemne dugove.

Zaključak: U proces daljeg restrukturiranja i privatizacije državnog i javnog u privatno vlasništvo ne smije se ići dok se u Hrvatskome saboru ne odlučimo koji tip političkog i gospodarskog odnosa mi preferiramo kao osnovu prakticiranja i

usmjerivanja raspoloživog kapitala iz domaćih i inozemnih izvora. To je uvjet da prekinemo ili zaustavimo proces desupstancijalizacije hrvatske stvarnosti i da započnemo proces kapitalizacije razvojnih potencijala RH, u čemu i jest smisao promjena političkog sustava i vlasničkih odnosa. Bez toga nema smisla dalji proces političkog restrukturiranja i privatizacije, nema novih investicija, nema novog zapošljavanja, nema potrebnog obrazovanja, a još manje ima smisla rasprodaja dijelova politički restrukturiranih poduzeća.

- (A) Strategija gospodarskog razvitka RH kao poluge ostvarivanja proizvodno-tehnološke i izvozne orijentacije RH (vlastita znanja, transfer tuđih znanja)
- Strategija tehnološkog razvitka Hrvatske s dominantnim transferom tehnologije i na osnovi toga jer kasnimo u tehnološko-tehničkom smislu 30 godina za Europom i nalazimo se u tehnološko-tehničkom gapu.
  - Izvori sredstava (financijski kapital, znanja itd.)
  - Ljudi i znanja, poduzetništvo, uključivanje razvojnih ljudskih potencijala obrazovanjem i zapošljavanjem
- (B) Sustav gospodarskih odnosa u RH (kriteriji i sredstva usmjerivanja kapitala i rada radi kapitalizacije, umjesto današnje desupstancijalizacije)
- Sustav tehnološko-tehničkog razvitka RH (klasična industrijska i poljoprivredna proizvodnja, postindustrijske tehnologije i proizvodnja)
- (C) Ekonomska politika RH u procesu materijalizacije ciljeva u skladu s izborom mogućnosti i rješenja u danom trenutku.

Za utvrđivanjem koncepcije i strategije gospodarskog razvitka, kulturne i materijalne proizvodnje života u prostoru RH slijedi cjelovita i konzistentna izgradnja sustava gospodarskih odnosa RH, s ekonomskom politikom za svaku narednu godinu.

Ono što je ovdje važno napomenuti jest to, da je dosadašnja praksa zamjenjivanja nepostojanja koncepcije, strategije i sustava gospodarskih odnosa, pragmatičnom, ekonomskom politikom bila bezuspješna i za RH tragična. Taj stupanj političkog i gospodarskog voluntarizma neprihvatljiv je za budućnost RH, jer nas on vodi u proces iscrpljivanja razvojnih potencijala bez ostvarivanja društveno odabranih ciljeva. To se odnosi na prodaju hrvatskih banaka i na predaju štednih uloga državnim bankama Italije, Austrije i Njemačke, na isključivanje hrvatske države iz zakonodavne vlasti, iz sudbene vlasti iz monetarne vlasti, na odvajanje HNB od odgovornosti prema Hrvatskome saboru, diktat IMF, na obveze RH u distribuciji dohotka (kresanje plaća, zdravstvenih fondova, ukidanje socijalnih prava, poreznih olakšica (braniteljima i invalidima Domovinskog rata, itd.). IMF je uvjetovao i čvrsti kurs nacionalne valute, (metodologija iz memoranduma).

(3) Konceptija, strategija i sustav ostvarivanja diplomatskih odnosa RH sa svijetom: (a) sa susjednim državama i društvima, (b) s europskim državama i društvima, (c) s prekomorskim državama i društvima.

Taj element globalne razvojne koncepcije, strategije i sustava odnosa RH mora biti jasan u određivanju: (a) tko predstavlja RH u svijetu interesa i sa svijetom interesa, (b) tko predstavlja svijet interesa u RH i s RH.

(4) Konceptija, strategija i sustav nacionalne, socijalne i obrambene sigurnosti RH u svijetu interesa i u svijetu države traži supradisciplinarni pristup.

Konceptija, strategija i sustav nacionalne i socijalne sigurnosti problem su cijeloga društva, a ne samo hrvatske vojske. Problem hrvatske vojske jesu konceptija, strategija i sustav obrambene sigurnosti RH. U tom kontekstu valja osmišljavati zadatak obavještajnih i kontraobavještajnih službi. Na političkoj, gospodarskoj i diplomatskoj koncepciji, strategiji i sustavu počivaju nacionalna i socijalna sigurnost. Sve što zakaže u političkoj i u gospodarskoj i diplomatskoj koncepciji i strategiji, zakonito otežava zadatak i odgovornost obrambene strategije (hrvatskoj vojsci). Mi nemamo takve mogućnosti da se nacionalna, socijalna i obrambena sigurnost prevali na hrvatsku vojsku. To ne smijemo učiniti.

(5) Usvajanjem globalne koncepcije razvitka života u prostoru RH s tranzicijom antropocentrične u smjeru biocentrične ili, pak, ekocentrične vrijednosne orijentacije društva, može se ići u smjeru promjena Ustava Republike Hrvatske od vrijednosnog političkog prema vrijednosno socijalnom aktu društva. To nije i ne može biti samo vrijednosno politički akt, sredstvo vladanja nad društvom.

Sustav parlamentarnog odlučivanja traži jasno razdvajanje nadležnosti u jedinstvu vlasti onoga što mora činiti:

- (a) Zakonodavna vlast u RH (što je to nadležnost i odgovornost zakonodavne vlasti u jedinstvu vlasti). Vlast se ne dijeli, već se vlasti odvajaju - Hrvatski sabor. Od godine 1991. do 1998. Hrvatski sabor donio je više od 65.000 pravnih akata, a to upozorava na gustoću i neprohodnost, neprihvatljivost i neprimjenjivost pravnog uređenja Države i društva. Od toga je 35 000 pravnih normi donijela Vlada RH sa zakonskom snagom, što ukazuje na uzurpaciju zakonodavne vlasti od izvršne vlasti.
- (b) Izvršna vlast (što je to nadležnost i odgovornost Vlade Republike Hrvatske, izvršne vlasti u jedinstvu vlasti?)
- (c) Sudbena vlast (što je nadležnost i odgovornost Ustavnog suda Republike Hrvatske i Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, itd.?)
- (d) Monetarna vlast (što je nadležnost i odgovornost Hrvatske narodne banke kao nositelja monetarne vlasti, monetarnog sustava i monetarne politike u razvitku društva i gospodarstva?)

Taj se dio globalne razvojne koncepcije Strategije i Ustavnih promjena mora osmišljavati supradisciplinarnim pristupom.

(6) Koncepcija, strategija i sustav integracije u europske i međunarodne institucije i organizacije može se osmišljavati nakon usvojenih: (a) globalne koncepcije i strategije razvoja RH. (b) ustavnih promjena u RH u skladu s koncepcijom i strategijom kao određene unutarnje organizacije i s uvjetima europskih i međunarodnih organizacija i procesa integracije: UN, IMF, IBRD, WTO, EU i Pakta o stabilnosti itd. Koncepcija integracije u europske, euroatlantske i svjetske institucije i organizacije zasniva se na uključivoj paradigmi prema biomodelu neoliberalizma na proaktivnom pozicioniranju, trajektorizaciji i parametrizaciji ili na autentičnom modelu s reaktivnom vanjskom politikom u smislu izvođenja Hrvatske u svijet interesa i svijet država.

Izaključak: Uključivanje u euroatlantske integracije nije i ne može biti svrha, već je to sredstvo i kriterij za ostvarenje pozicije Hrvatske kao subjekta kulture i civilizacije na što je moguće ekvivalentnijim razmjenskim odnosima sa svijetom. Ustrojavanje Nacionalnih računa i permanentna bilanca RH sa svijetom i distribucije nacionalnoga dohotka (statusno, kapitalno tj. tržišno). Međunarodni razmjenski odnosi moraju biti u funkciji stjecanja ili ostvarenja nacionalnog dohotka na međunarodnim tržištima, a ne samo u funkciji ostvarenja gubitaka nacionalnog dohotka (supstance), o čemu svjedoči dosadašnja praksa međunarodnih razmjenskih odnosa. Europa (EU) teži supersili, udruživanju moćnih država bilateralnim osnovama, jer Europi nije cilj stvarati zajednicu ravnopravnih naroda i država.

Državni je proračun veoma važan državni dokument, ali za provođenje koncepcije vladanja. To nije najvažniji dokumenat RH. Najvažniji i najpotrebniji državni dokumenti jesu koncepcija i strategija razvitka života u RH, materijalizacija društveno odabranih ciljeva opstanka i razvitka RH kao subjekta kulture i civilizacije u svijetu interesa i svijetu država. Nakon usvajanja koncepcije i strategije u državnome Saboru s konsenzusom svih parlamentarnih političkih stranaka, moguće je pristupiti ustavnim promjenama u RH kao osnovnom obliku socijalne organizacije i socijalne egzistencije naroda.

U tom kontekstu znanstveno tehnološki, obrazovno-kulturni, informacijsko-komunikacijski kompleks mora zadobiti drugačije, bolje tretiranje u raspodjeli društvene važnosti radova i kadrova i u raspodjeli materijalnih i nematerijalnih nagrada, ali i odgovornost za razvitak društva i gospodarstva u RH.

Ministarstvo znanosti i tehnologije, Ministarstvo obrazovanja i Ministarstvo za kulturu RH moraju se izboriti za oslobođenje mentalnog, razvojnog kompleksa od političkog determinizma (sveučilišta, znanstvenoistraživačke i kulturne institucije) tj. od političkih uprava nad tim institucijama. To se oslobođenje mora očitovati autonomijom koja se mora utvrditi Zakonom o znanstvenoistraživačkom radu,

obrazovnim institucijama, kulturnim institucijama i informacijsko-komunikacijskim organizacijama.

(7) Međunarodna tržišta kapitala, roba i usluga prevažan su segment, ali ne samo zapadno tržište, već tu valja uključiti i tržišta istočne Europe i tržišta prekomorskih država, s posebnom, osmišljenom mogućnošću dijaspore, ekonomske emigracije koja je postigla zavidno bogatstvo na pojedinim kontinentima. Obrada međunarodnih tržišta roba i usluga kapitala i rada traži multidisciplinarni pristup o tome i s tim u kontekstu izvozne i uvozne funkcije ostvarivanja nacionalnog dohotka, a u smislu što ekvivalentnijih međunarodnih razmjenskih odnosa RH sa svijetom. Postoje na stotine studija o međunarodnoj trgovini i o međunarodnim odnosima, ali ni jedna koja bi ukazala na to kako međunarodni razmjenski odnosi sa svijetom utječu na rast nacionalnog dohotka, na kapitalizaciju društvenog proizvoda izvozom ili pak, uvozom, tj. na problem kretanja hrvatske stvarnosti u smislu kapitalizacije povijesnog prostora Hrvatske ili u smjeru desupstancijalizacije kulturne i materijalne osnove naše opstojnosti kao subjekta kulture.

Zaključne premise

Hrvatska stvarnost mora biti jača iz sebe, stvaralačkija u slobodi, proizvodnija u stvaranju svoje kulturne i materijalne osnove od onoga što je tuđe, iz drugog, iz onog što joj nude i nameću oblici i principi proaktivne politike, tj. robovske orijentacije koja zakonito vodi u siromašno nadanje i u oskudnu izvjesnost. Ono čemu se narod ovoga prostora mora boljem nadati traži da se čini iz sebe, a jedno i drugo traži da se drugačije zna, da bi se drugačije znalo, mora se drugačije učiniti. Ta je sloboda spoznaje otvorena. To nam još uvijek nije nitko onemogućio, zabranio i osporio. Impulsija između EQ, IQ i SQ potrebna je da bismo opstali iz sebe kao inteligentna bića i kralješnjaci. To su bića koja su sposobna proizvoditi svoj život iz sebe, samo uz pomoć kretanja u načinu proizvodnje života. U suprotnom, pad unatrag postaje zakonit, pad u retrogradne odnose iz kojih se ne može ili ne želi izaći u smislu samokretanja, samoproizvodnje života, u smislu suradnje sa drugim društvima i državama u svijetu interesa i u svijetu država. Hrvatski narod pripada inteligentnim bićima, natprosječno. Problem je njegova opstanka u njemu samome, u njegovoj emocionalnoj zrelosti za svoju vrstu (EQ), u njegovoj intelektualnoj inteligenciji (IQ), u njegovoj kulturnoj inteligenciji, u procesu impulsije između EQ, IQ i SQ.

LITERATURA

1. *Klaić, Vjekoslav*: "Povijest Hrvata"; Tom 1-5, Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb, 1972.-1973.
2. *Kulić, Slavko*: "Kritički teorijski osvrt na nove političke i ekonomske strukture nove Europe"; IP "Revijalno izdanje", 1992., Zagreb.
3. *Kulić, Slavko*: "Strategija nasilja kao strategija razvoja"; "Naprijed", Zagreb, 1996.
4. *Kulić, Slavko i Bebek, Borna*: "Kritika dužničke ekonomije - kritika najamne svijesti", Birotehnika, Zagreb, 1987.
5. *Kulić, Slavko*: "Dijalog o nacizmu i globalizaciji"; "Adamić", Rijeka 1998.
6. *Kulić, Slavko*: "Nužnost rekonstitucije hrvatskog društva i države", Ekonomski institut, Zagreb, 1999.
7. *Kulić, Slavko*: "Neoliberalna ekonomska misao, edukacija i egzistencija"; Ekonomski pregled, br. 1., 2000.

SOCIAL VISION OF CROATIAN ECONOMY - METAPHYSICAL APPROACH TO LIFE PRODUCTION IN PAST AND FUTURE

Summary

The paper is a serious warning that non-conceptual condition in development leads Croatian economy towards unsustainability instead of capitalization. Economy becomes exhausted, it weakens on account of interest of international environment because it is established on someone else power, on "debtor-creditor relation" from which it seems it does not know how to get out or it does not want.

Croatian economy needs deep international correction based on engra, material trace of behavior in past towards future. The world will evaluate us according to what we shall contribute to world in future. We are directed to this by what we did in past. Productive creative orientation of Croatian economy must replace slave, non-productive orientation in the sense of humanistic and not android conception of life production. Moreover, because Croatia glides into abiotic zone it becomes a space in which organic substance has been faster and stronger consumed than it has been created. By strengthening productive labor forces, Croatia must resist to life reduction in its natural as productive space, because people are in danger to disappear like population which had inhabited this territory before it - the Illyrians.